

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ

1. ΖΙΓΩΝΩ — ΖΙΓΩΧΝΩ

Τὸ ρῆμα αὐτό, ὅπως καὶ τὸ σύνθετο ἀποζιγώνω, ἔχουν στὴν νεώτερη διάλεκτο τῆς Κρήτης τὴν σημασία «ἀποδιώκω» ἢ «καταδιώκω». Παράλληλα πρὸς αὐτὸ ἡ κοινὴ νέα Ἑλληνικὴ χρησιμοποιεῖ ρῆμα ζυγώνω μὲ τὴν σημασίαν «πλησιάζω». Ἐπειδὴ οἱ δύο σημασίαι φαίνονται νὰ ἀποκλείουν τὴν κοινὴν προέλευσιν, ὁ Βλάχος στὸν Θησαυρὸ του καὶ ὁ Γιάνναρης στὸ Γλωσσάριον τοῦ Ἐρωτοκρίτου σχετίζουν τὸ κρητικὸ ζιγώνω πρὸς τὸ ἰταλ. *seguo* «ἀκολουθῶ» (βλ. Σ. Ξανθοῦδίδου, Γλωσσάριον Ἐρωτοκρίτου σ. 554 λ. ζυγώνω). Οἱ περισσότεροι ὁμως στηριζόμενοι στὸ δόμηχον τῶν δύο ρημάτων, τοῦ κρητικοῦ καὶ τοῦ κοινοῦ, τὰ ὀρθογραφοῦν τὸ ἴδιον καὶ εἴτε παρακάμπτουν τὴν σημασιολογικὴν διαφορὰ εἴτε ζητοῦν νὰ τὴν δικαιολογήσουν. Γιὰ νὰ γεφυρώσῃ τὴν ἀπόστασιν ἀνάμεσα στὶς δύο σημασίαις, ὁ Χατζιδάκις (MNE 1,143) δέχεται τὰ ἑξῆς: «ἔκ τοῦ ζυγόν παραγόμενον τὸ ρῆμα ζυγώω ἐδήλου «ὑπάγω ὑπὸ ζυγόν, συζεύγνυμι, συνάπτω, συνδέω», ἔπειτα καθόλου «προσεγγίζω», μτβ. καὶ ἀμτβ., ἐντεῦθεν λέγεται μὴ μου ζυγώνης, ζύγωσέ μου ἐκεῖνο τὸ ξύλο = φέρε μου ἐγγὺς κλπ. Ἄλλ' ἐπειδὴ εἶναι δυνατὸν, καθ' ὃν χρόνον προσεγγίζει τίς τινα, ὁ πρὸς ὃν ἢ προσεγγίσις γίνεται νὰ μὴ ἐπιθυμῇ αὐτὴν καὶ δὴ καὶ ν' ἀπομακρύνηται τοῦ προσεγγίζοντος, διὰ τοῦτο ἐν Ἡπειρῷ ζυγώνω δηλοῖ «πλησιάζω τὸν ἀπερχόμενον», ἐν Κρήτῃ δ' ἔτι περαιτέρω «ἐπιθυμῶ νὰ πλησιάσω τὸν φεύγοντα», ὅθεν «διώκω». Ἐντεῦθεν λέγεται μὴ με ζυγώνης, μὰ δὲν εἶμαι ἔς τὸ σπίτι σου, ζύγωξε τὸ(ν) σκύλλο, νὰ μὴ με δακάζω, ζυγώνει ὁ σκύλλος τὸ(ν) λαγῶ, μὰ δὲν τότε πιάνει κλπ. Προβλ. καὶ τί κάθεσαι ὄρθιος; . . .»

Καὶ ἂν ὁμως ἀδιαφορήσωμε στὴν ἀρχὴν γιὰ τὴν σημασιολογικὴν διαφορὰν, ἐκεῖνο πού ἐπιθυμῶς ἀμέσως ἐγείρει τὴν ὑπόνοιαν ὅτι τὸ ζιγώνω «διώκω» τῆς Κρήτης δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸ ζυγώω εἶναι ὅτι ὁ τύπος τοῦ ἀορίστου σχηματίζεται, ἀντίθετα μὲ ὅ,τι συμβαίνει στὸ κοινὸ ζυγώνω (ἀόρ. ζύγωσα), ἀποκλειστικὰ σὲ -ξα (ἐζίγωξα) καὶ ὁ ἐνεστώτας κάνει ὄχι μόνον ζιγώνω, ἀλλὰ καὶ ζιγώνω. Τὸ -ξα τοῦ ἀορίστου θὰ μπορούσε φυσικὰ νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐξέλιξις ἀπὸ τὸ -σα κατ' ἀναλογία ἄλλων ἀορίστων πού ἔχουν τὸ δωρικὸν ξα (καὶ λέγεται πράγματι στὴν Κρήτη λ. γ. ἀόρ. ἐστεγνώξα τοῦ στεγνώνω· πβ G. Hatzidakis, Einl. in die neugr. Grammatik 13ῶ ἐξξ.), ἀλλὰ ὁ ἐνεστώτας σὲ -χνω (ζι-

γώχνω) δείχνει μᾶλλον ὅτι τὸ ξ τοῦ ἀορίστου εἶναι ἀρχικό, ὄχι ἀναλογικό. Ἐπειτα ἀπὸ αὐτὸ καὶ ἡ σημασιολογικὴ διαφορὰ παίρνει τὶς διαστάσεις πού ἔχει. Γιατὶ ἐνῶ ἡ ἐξέλιξη ἀπὸ τὸ «ζευγνύω, συνδέω», πού ἀρχικά σημαίνει τὸ ζυγῶω, στὸ «πλησιάζω» τοῦ κοινοῦ ζυγώνω εἶναι ἀντονόητη καὶ ἔχει τὸ ἀνάλογό της στὴν ἐξέλιξη τοῦ λατινικοῦ *jungere* στὸ γαλλικὸ *joindre* καὶ τὸ ἰταλ. *giungere* «φθάνω», ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τὸ ζυγῶω «συνδέω, ἐνώνω» ἢ ζυγώνω «πλησιάζω» ὡς τὸ ζιγώνω «ἀποδιώκω, ἀπομικρύνω» ἢ «καταδιώκω» εἶναι νομίζω, τόσο μεγάλη, ὥστε νὰ φαίνεται ἀπίθανη (τὸ παράδειγμα *τί κάθουσι ὄρθιος*, πού θεωρεῖ ὅμοιο ὁ Χατζιδάκις, εἶναι διάφορο, γιατί τὸ *κάθημαι* εἶχε προσλάβει ἤδη στὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ τὴν σημασίαν «μένω» [βλ. τὸν Θησαυρὸ τοῦ Στεφάνου λ. *κάθημαι*]: τὸ ἴδιο καὶ τὸ παράδειγμα *σθησμένος ἀσβέστης*, πού ἐπίσης θεωρεῖται ἀνάλογο ἀπὸ τὸν ἴδιον). Οἱ δύο αὐτὲς δυσκολίες, ἡ μορφολογικὴ καὶ ἡ σημασιολογικὴ, μὲ κάνουν νὰ σκεφθῶ μήπως τὸ νεώτερο ζιγώχνω ἐξίγωξα τῆς Κρήτης δὲν εἶναι παρὰ ἐξέλιξη τοῦ ἴδιου τοῦ συνωνύμου του διώκω - διώχνω ἐδίωξα. Εἶναι γνωστὸ ὅτι τὸ *δ* ἐξελίχθηκε σποραδικὰ στὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ καὶ στὴν Κοινὴ σὲ ζ (*Διόν(ν)υσος* > *Ζόννυσος* *διῶρονξ* > *ζῶρονξ*) καὶ ὅτι καμιά φορὰ μάλιστα τὸ *ι* ἀποκαταστάθηκε ἐκ τῶν ὑστέρων (*Ζιονύσιος κορζία* «καρδιά»: βλ. E. Schwyzer, *Griech. Grammatik* I, München 1939, 330). Ἡ ἐξέλιξη αὐτὴ τοῦ *δ* σὲ ζ παρατηρεῖται καὶ στὴν νέα Ἑλληνικὴ, κανονικὰ στὴν Τσακωνικὴ (*ζαλέχου* «διαλέγω» *βαννίζα* «ἀρνίδια» κττ.: βλ. M. Δέφνερ, *Λεξικὸν τῆς τσακων. διαλ.* σ. 137), σποραδικὰ ὅμως καὶ ἄλλοῦ. Ἐτσι ἀπὸ τὸ *διώχνω* μποροῦσε νὰ προέλθῃ *ζώχνω (πβ. τὸν διαλεκτικὸν τύπον ζώχτω «διώχνω»), ἀπὸ ὅπου τὸ ζ ἦταν εὐκόλο νὰ περάσῃ στὸν ἀορίστο ἐδίωξα καὶ νὰ σχηματισθῇ τύπος ἀόρ. ἐζίωξα καὶ ἐνεστ. ζιγώνω καὶ μὲ ἀνάπτυξη γ γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τῆς χυσιωδίας (πβ. *κλαίω* > *κλαίγω* κττ.) ἐξίγωξα καὶ ζιγώχνω - ζιγώνω. Ὅτι παρὰλληλα πρὸς τὸν ἀλλοιωμένο αὐτὸν τύπον σώθηκε στὴν Κρήτη καὶ ὁ κοινὸς διώχνω, δὲν πρέπει νὰ μᾶς φανῇ παράξενο.

Δυὸ λόγια ἀκόμη γιὰ τὸ σύνθετον ἀποζιγώνω, πού χρησιμοποιεῖται στὴν Κρήτη ὅπως καὶ τὸ ἀπλὸν ζιγώνω (ἐνῶ, ἄς σημειωθῇ, τὸ κοινὸν ζυγώνω ἀγνοεῖ, ὅσο ξέρω, τέτοια σύνθεσις, πρᾶγμα πού ἐνισχύει τὴν ἀποψὴ ὅτι εἶναι διάφορον τοῦ κρητικοῦ ὁμοίχου τοῦ ζιγώνω). Ἄν τὸ ζιγώνω προέρχεται, ὅπως γίνεται παραπάνω δεκτό, ἀπὸ τὸ διώκω, τότε εἶναι φυσικὸ νὰ σκεφθῇ κανεὶς ὅτι τὸ ἀποζιγώνω εἶναι τὸ ἀρχαῖον ἀποδιώκω. Καὶ στὴν περίπτωσιν ὅμως αὐτὴ εἶναι πιθανὸν ὅτι τουλάχιστον στὴν σημασίαν «καταδιώκω» ἀφομοιώθηκε πρὸς τὸ ἀποδιώκω τὸ ἀρχαῖον ἐπιδιώκω πβ. *Θεμιστοκλῆς μὲν νυν γνώμην ἀπεδείκνυτο διὰ*

νήσων τραπομένους και ἐπιδιώξαντας τὰς νέας πλέειν ἰθέως ἐπὶ τὸν Ἑλλησποντον Ἡρόδ. 8, 108· λόχος δέ τις τῶν Κορινθίων ἐπιβοήσας τῷ εὐωνύμῳ κέρα ἑαυτῶν ἔτριψε τῶν Ἀθηναίων τὸ δεξιὸν κέρα και ἐπεδίωξεν ἐς τὴν θάλασσαν Θουκ. 4, 43,4. Γιὰ τὴν εἰσόδου τῆς ἀπὸ σιὰ σύνθετα στὴν θέση τῆς ἐπὶ πβ. ἐπιζητῶ - ἀποζητῶ, ἐπιθυμῶ - ἀποθυμῶ κτλ.

2. ΟΝΤΙΜΟΣ

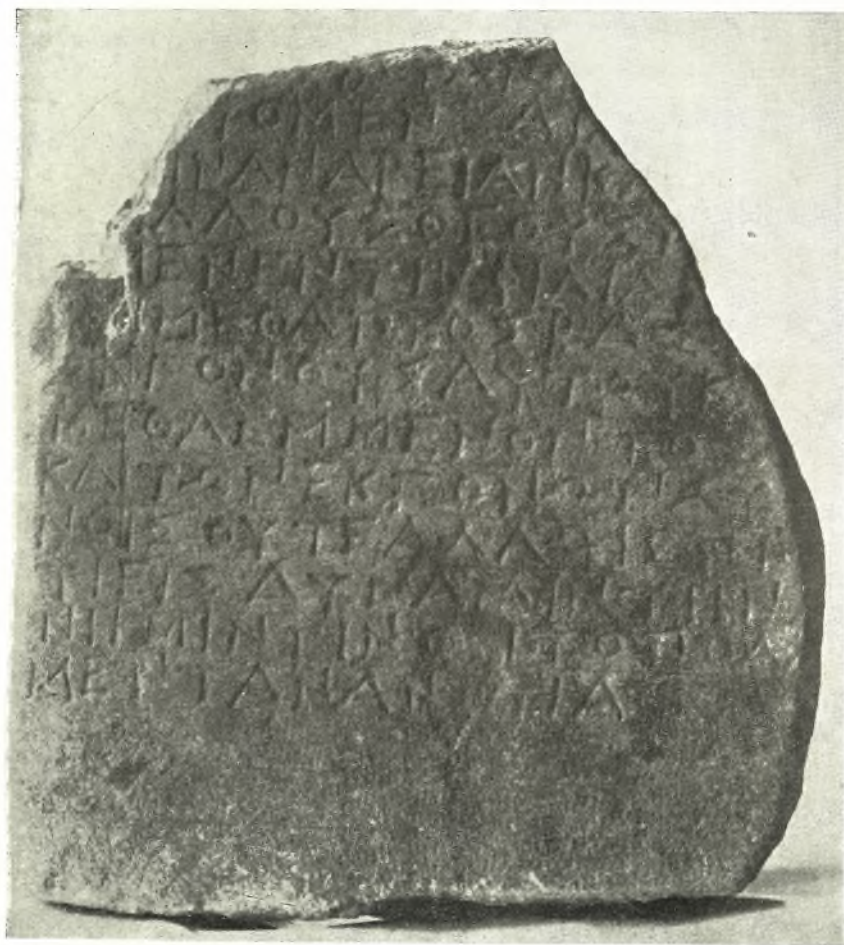
Ἡ λέξη αὐτή, συνήθως μὲ τὸν και (κιόντιμος), χρησιμοποιεῖται σήμερον στὴν Κρήτη μὲ τὴν σημασία «ἀλλά, ὅμως, και ὅμως». Παλαιότερος τύπος τῆς ὄτιμος παραδίδεται στὸν Φορτουνάτο τοῦ Φωσκόλου στὴν στιχομυθία μεταξὺ δασκάλου και Φορτουνάτου στὴν Α' πράξη στ. 415 (ἔκδ. Σ. Ξανθοῦδίδου, Ἀθήναι 1922, σ. 61):

Δάσκ. : *Cur ergo* ἔτοι *assidue* σὰν *πρῶτα* σὶὸ *σκολειό* σου *δὲν* ἔρχεσαι ; Φορτουν. : *Γιατί* ἂν *ἐρθῶ* κ' *εἶρω* σε *μοναχό* σου, *πάραντας* βάνεις σ' *ὀρδινιά* τοῦ *Πρίαπου* τὴν *νιοτρίνα* *νὰ* *θὰ* *μοῦ* *δείχνης*· *καὶ* *ὄτιμος* *ἐδιάβησαν* *αὐτήνα*, *ἐδιάβη* *ἐκεῖνος* *ὁ* *καιρός*· *καὶ* *βλέπεσαι*, *νὰ* *ζήσω*, *ἂ* *μὲ* *μαλώση* *ἀφέντης* *μου*, *μὴν* *τοῦ* *τὸ* *μολόησω*.

Ὁ Ξανθοῦδίδης μεταγράφει τὴν λέξη: ὄτιμος και σημειώνει σὶὸ λέξιλόγιο (σ. 249): «ὄτιμος, και ὄτιμος ἐπιρ. Α 415 = και ὅμως, ἐν τούτοις· σήμερον ἀκούεται ἐν Κρήτη ὄντιμος, κιόντιμος». Ἔτσι, μὸλο πὸυ δὲν παρατηρεῖ τίποτε γιὰ τὴν ἐτυμολογία, εἶναι φανερό ὅτι σχετίζει τὴν λέξη πρὸς τὸ ἐπίθ. ὄτιμος, τύπο τοῦ ἔτοιμος, γιὰ τὸν ὀποῖο ὁ Du Cange (λ. ὄτιμος) σημειώνει τὰ ἑξῆς: «ὄτιμος, Succintus, διεξωσμένος, ἔτοιμος. Ὅτοιμα, Confestim, παραχοῆμα, ἀντίκα».

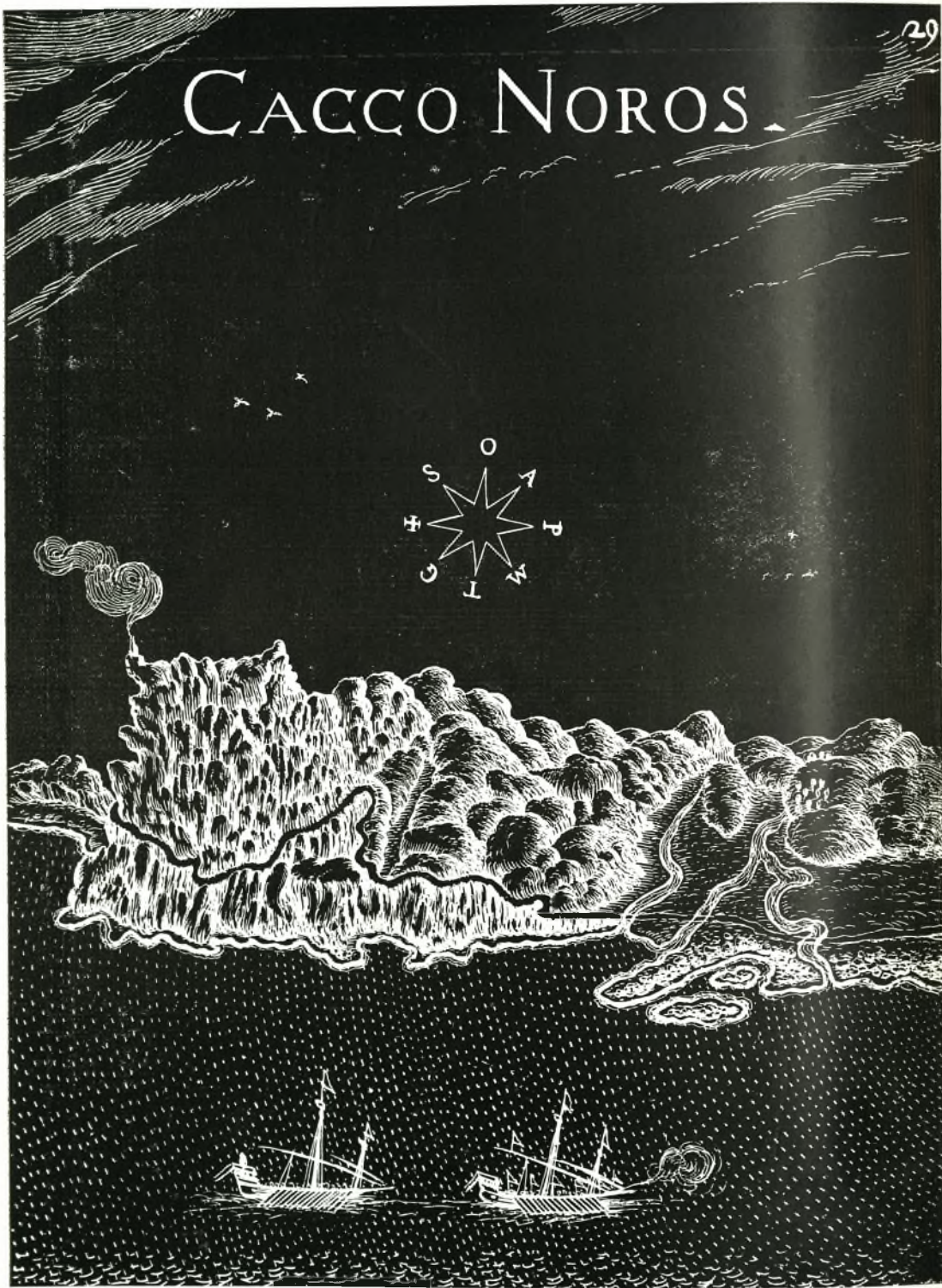
Πιθανώτερο μὸυ φαίνεται ὅτι ἡ λέξη σχετίζεται ὄχι πρὸς τὸ ἔτοιμος - ὄτιμος, ἀλλὰ πρὸς τὸ ὄτι μὴ (ὄτι μὴ· βλ. Liddell - Scott - Jones λ. ὄτι μὴ ὄτι II.) ἢ ὄτι μὴ, παράλληλο και συνώνυμο πρὸς τὸ εἰ μὴ «ἐκτός, παρὰ (μόνο)». Πβ. οὔτε τεφ σπένδεσκε θεῶν, ὄτι μὴ Διὶ πατρὶ Ὅμ. Π 227 (μὲ διάφορη γραφή ὄτι μὴ)· οὔδαμοί..., ὄτι μὴ Χῖτοι μḡνοι Ἡρόδ. 1, 18· οὔ γὰρ ἦν κρήνη ὄτι μὴ μία ἐν αὐτῇ τῇ ἀκροπόλει τῆς Πύλου Θουκ. 4, 26, 2· διέφυγε μὲν οὔδεις, ὄτι μὴ διέλαθέ τις Ἀρριαν. Ἀνάβ. 1, 16, 2 κτλ.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι και τὸ εἰ μὴ ἀπὸ τὴν χρῆση του στὴν σημασία «ἐκτός, παρὰ (μόνο)» κατήντησε νὰ σημάνη ἀπλῶς «ἀλλά» (ἦδη στὸν Ἀριστοφάνη: μὰ τῷ θεῷ, εἰ μὴ Κριτύλλά γε) («ὄχι ἢ Θεονόη),

Ἐπιγραφή συνθήκης ἐκ Λατοῦς πρὸς Καμάραν.

CACCIO NOROS

Χαρτογράφημα τοῦ «Κακού Ὄρους» ἐκ τοῦ περὶ Κρήτης βιβλίου τοῦ Marco Boschini.

ἀλλὰ ἡ Κρίτυλλα» Θεσμ. 898· πβ. καὶ Ἱππ. 186, Λυσ. 942 καὶ Καιν. Διαθ. Πρὸς Γαλ. 1, 7) καὶ σώθηκε ὡς σήμερα ὑπὸ τοὺς τύπους *ἄμῃ ἀμὲ ἀμὰ* καὶ *μὰ* στὴν σημασία αὐτῆ (βλ. Σ. Ψόλτην : Ἰαθηνᾶ 28 [1916] Λεξικογρ. ἸΑρχ. 38 ἐξξ.). Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο λοιπὸν φαίνεται ὅτι καὶ τὸ *δτι μῆ* προσέλαβε τὴν σημασία «ἀλλά, ὅμως» καὶ διατηρήθηκε στὸν τύπον *δτιμος* τοῦ Φορτουνάτου καὶ τὸν σημερινὸ *δντιμος*. Τὴν προέλευση αὐτῆ τοῦ *δντιμος* ἀπὸ τὸ *δτι μῆ* καθιστᾶ σαφέστερη ὁ τύπος *δντεμῆς*, ποὺ χρησιμοποιεῖται σήμερα ἐπίσης στὴν Κρήτη καὶ μπορεῖ μάλιστα νὰ συνάπτεται εἰδικώτερα πρὸς τὸ παραδεδομένο στὸ κείμενο τοῦ Ὁμήρου *δτε μῆ*. Γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἔρρινου (*δτε μῆ* > *δντεμῆς δτι μῆ* > *δντιμος*) πβ. *δταν* > *δνταν* καὶ ὅσα σημειώνω κατωτέρω γιὰ τὸ ἔρρινο τοῦ *δμπανέ*. Ὅσο γιὰ τὸ -*μος* ἀντὶ -*μη(ς)* τοῦ τύπου *δντιμος*, μπορεῖ νὰ ὀφείλεται σ' ἐπίδραση τοῦ συνωνύμου *δμως*, ποὺ ἐπίσης χρησιμοποιεῖται μὲ προτασσόμενο *καὶ* (*κι δμως*), ἀλλὰ πβ. τὴν ὁμοίαν περίπτωση τοῦ κρητικοῦ *πάντη(σ)μος* ἀπὸ τὸ *πάντως (πάντη) μῆ* (βλ. Σ. Ξανθοῦδίδου, Γλωσσάριον Ἰερωτοκρίτου σ. 650 λ. *πάντησμ'*).

3. Ο Μ Π Α Ν Ε

Ὁ ἐπιρροηματικὸς αὐτὸς τύπος, ποὺ χρησιμοποιεῖται σήμερα στὴν Κρήτη μὲ τὴν σημασία «τὸ βράδυ, τοῦτο τὸ βράδυ», φαίνεται ὅτι ἀπαντᾷ γιὰ πρώτη φορὰ στὸ τρίτο ἰντερμέδιο τοῦ Φορτουνάτου στ. 104:

*Λοιπὸ μὲ δίχως ἄργιτα θέλετε μπῆ στὴν χώρα
νὰ φυλακίητε, κι ὁ μ π α ν ἐ δῶ τότε βάνει ἡ ὄρα.*

Ὁ ἐκδότης Ξανθοῦδίδης (βλ. Λεξιλόγιον σ. 248) ἀναγνώρισε ὅτι τὸ *δμπανέ* ἐδῶ σημαίνει «ταχέως, ὅσον οὔπω» (πβ. τὴν συνώνυμη ἔκφραση ποὺ ἀκολουθεῖ *τόνε βάνει ἡ ὄρα*). Γιὰ τὴν προέλευση ὅμως τοῦ νεωτέρου αὐτοῦ ἐπιρροήματος παρατηρεῖ ὅτι τοῦ εἶναι ἄγνωστη.

Ἡ παραπάνω χρῆση τοῦ *δμπανέ* νομίζω ὅτι ὀδηγεῖ στὴν παραγωγή του ἀπὸ τὴν φράση *δπου ἄν ἔ(ν)ι*, ποὺ καὶ σήμερα ὑπὸ τὴν κοινὴ τῆς νεοελληνικῆ μορφῆ *δπου νὰ ἔναι* χρησιμοποιεῖται στὴν σημασία «ἐντὸς ὀλίγου, ὅσον οὔπω». Ἀρχικὰ ἡ φράση *δπου νὰ ἔναι ἢ δπου καὶ νὰ ἔναι* (*δπου κι ἄν εἶναι*) ἔχει τοπικὴ σημασία (*δπου [καὶ] νὰ ἔναι, θὰ βρεθῆ* κτ. «σὲ ὅποιον τόπο καὶ ἄν εἶναι κτλ.») καὶ μιὰ τέτοια χρῆση τῆς μαρτυρεῖ ὁ Rohlf's (Grammatik der unteritalienischen Gräzität, München 1950, σ. 160) καὶ γιὰ τοὺς τύπους *πουνάναι πουνάε πουνανέ* ὀπουκανένε στὶς διαλέκτους τῶν Ἑλλήνων τῆς Μεσημβρινῆς Ἰταλίας, μὲ τὴν διαφορὰ ὅτι ἀντὶ «überall», δηλ. «παντοῦ»,

ὅπως τὸ ἐρμηνεύει, περιμένει κανεὶς μᾶλλον τὴν σημασία «ὄπουδήποτε καὶ ἂν εἶναι» (ὁ Morosi, *Studi sui dialetti greci della Terra d' Otranto, Lecce 1870, 160* ἐρμήνευε «in ogni luogo»). Ἄλλὰ ἀπὸ τὴν τοπικὴ σημασία μετέπεσε, ὅπως καὶ τόσα ἄλλα τοπικὰ ἐπιρροήματα (λ. χ. *ἐνθα, ἐνταῦθα, ὀπίσω, πρόσω* κττ.), στὴν χρονικὴ «σὲ ὅποιον χρόνο καὶ ἂν εἶναι», ἀπὸ ὅπου περαιτέρω «σὲ λίγο» (καὶ τέλος «τὸ βράδυ»). Μιὰ ἀρκετὰ πρόωμη μαρτυρία ἀπὸ τὴν χρονικὴ αὐτὴ χρῆση μᾶς προσφέρει πιθανῶς ἰδιωτικὴ ἐπιστολὴ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο τοῦ 4./5. αἰώνα μ. Χ., πού μᾶς ἔσωσε ὁ πάπυρος Fouad I 82· ἐκεῖ ὁ ἐπιστολογράφος κάνει λόγο γιὰ τὶς δυσκολίες πού συναντᾷ γιὰ νὰ στείλῃ στὸν ἀποδέκτη τῆς ἐπιστολῆς *ἀρώματα* καὶ προσθέτει (στ. 12/3): *βουλεύομεθα ἀποστῆλαί σε (=σοι) ὄπου ἂν ᾖ*, δηλ., ὅπως εἰκάζω, «σκεπτόμαστε νὰ σοῦ στείλωμε σὺν τ ο μ α». Ὡστε τὸ *ὄμπανέ*, ἢ μᾶλλον *ὄμπανέ*, προέρχεται ἀπὸ τὴν φράση *ὄπου ἂν ἔνι*.

Γιὰ τὴν γρήση τοῦ *ἐνι* ὅστερ' ἀπὸ τὸν δυνητικὸ *ἂν* στὸν τύπο *ὄμπανέ* ἀντὶ τοῦ *ᾖ* πού ἔχομε κανονικὰ στὸ παραπάνω χωρίο ἀρκεῖ νὰ παραβάλλῃ κανεὶς τοὺς κατωιταλικοὺς τύπους (*ὄπουκανένε* (*ὄπου κᾶν ἔνε*) καὶ *πουναέ* (*ὄπου νὰ ἔνι*) καὶ νὰ θυμηθῇ ὅτι στὴν Κοινὴ ὀριστικὴ καὶ ὑποτακτικὴ συνέπεσαν γενικώτερα καὶ ἰδιαίτερα στὸ ρῆμα *εἰμί* (βλ. Σ. Καψωμένου, *Συμβολὴ στὴν ἱστορία τοῦ ρήματος εἰμί*: Προσφορὰ εἰς Στίλπ. Κυριακίδην, Θεσσαλονίκη 1953, σ. 316 ἐξξ.). Ὅσο γιὰ τὸ ἔρρινο τοῦ *ὄμπανέ* ἀντὶ *ὄπανέ* (*ὄπ' ἂν ἔ*) πβ. τὰ ποντιακὰ *εἰμπᾶν* «ὄπου» ἀπὸ τὸ *εἰ πη ἂν*, *εἰντᾶν* «ὄ,τι» ἀπὸ τὸ *εἰ τι ἂν*¹ καὶ τὸ κοινὸ *ὄνταν* ἀπὸ τὸ *ὄταν*. Πρόκειται πιθανῶς γιὰ ἀνάπτυξη ἔρρινου ἀπὸ ἐπίδραση τῆς ἐπομένης συλλαβῆς (*ὄ-ταν* > *ὄν-ταν*).

Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης

Σ. Γ. ΚΑΨΩΜΕΝΟΣ

¹ Ἡ γνώμη πού ἔχει διατυπωθῆ, ὅτι στὰ *εἰμπᾶν εἰντᾶν* τοῦ Πόντου διασώθηκε ὁ ἀρχαῖος τύπος ὑποθετικοῦ συνδέσμου *ᾖν*, δὲν φαίνεται πιθανή, γιατί ὁ τύπος αὐτὸς δὲν ἔχει ἀφήσει, ὅσο ξέρω, ἀλλὰ ἴχνη στὴν νέα Ἑλληνική.